

8. Toynbee, A.J. *Understanding History [Postizheniye istorii]*. М .: Rolf. 2001. Print.

9. Shtompka, P. *Sociology of social change [Sotsiologiya sotsial'nykh izmeneniy]*. М., 1996. Print.

10. Kruk, S. (2019). DEVELOPMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF NATIONAL SECURITY: GLOBAL STANDARDS AND UKRAINIAN REALITY. EAST JOURNAL OF SECURITY STUDIES, 4(1), 105-116. Retrieved from <https://ejss.nuczu.edu.ua/index.php/ejss/article/view/13>.

DOI: 10.5281/zenodo.3532701

УДК 351.865: 351.746.1

Порока С. Г., ад'юнкт ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

Poroka S., adjunctat the Academic and Research Work Centre under the National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv

**АНАЛІЗ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ
УКРАЇНИ, СТАНУ ЇХ ТЕОРЕТИЧНОГО
ТА ПРАКТИЧНОГО ВИЗНАЧЕННЯ**

**ANALYSIS OF CHALLENGES AND THREATS TO NATIONAL
SECURITY OF UKRAINE, OF THEIR THEORETICAL
AND PRACTICAL DEFINITION STATE**

Розглянуто стан визначення викликів і загроз національної безпеки України. Систематизовано й уточнено загрози та виклики, які постають перед нею. З'ясовано, що серед них є такі, як процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції й уніфікації, тобто глобалізації, стрімкий розвиток ІКТ тощо. Аргументовано, що актуальне розуміння сутності викликів та загроз національній безпеці сприяє методологічному обґрунтуванню завдань забезпечення національної безпеки. Виявлено, що загрози та виклики ній стрімко приймають універсальний характер, а також нерозв'язані глобальні проблеми сучасності також наповнюють новим змістом поняття загроз національній безпеці.

Ключові слова: *національна безпека, держава, загроза, виклик, система міжнародних відносин, криза, нові виклики та загрози.*

The paper studies the state of definition of challenges and threats to national security of Ukraine. The threats and challenges faced by the country were systematized

and specified. It was defined that they include the process of global economic, political and cultural integration and unification, or globalization, rapid development of ICT, etc. It was proved that the current understanding of the essence of challenges and threats to national security favours the methodological grounding of the tasks of national security support. It was defined that the threats and challenges to it become universal rapidly, while the unsolved global problems of the present time also fill the notion of threats to national security with the new purport.

Keywords: *national security, state, threat, challenge, system of international relations, crisis, new challenges and threats.*

Постановка проблеми. Проблема національної безпеки держави посідає одне з провідних місць у контексті загального розвитку країни та реалізації її національних інтересів. За останні роки з'явилася низка нових визначень поняття національної безпеки, у т.ч. крізь призму конкретизації загроз ній (див. Закон України «Про національну безпеку» [4]). Це свідчить про його актуальність та необхідність дослідження. На багатоаспектність і комплексність обраної проблематики вказує й те, що вона є предметом дослідження фахівців різних сфер діяльності. Необхідність аналізу викликів та загроз, а також самого поняття «національна безпека» обґрунтовується також і тим фактором, що наразі в Україні відсутня концепція національної безпеки. Вона у свою чергу є рушієм при визначенні відповідної безпекової політики, яка полягає в агрегації інтересів нації та здійсненні керівництва під час створення основних стратегій, що стосуються попередження загроз, а також визначення шляхів і можливостей їх усунення. Розуміння сутності сучасних загроз та викликів сприяє науковому обґрунтуванню завдань забезпечення національної безпеки. Саме цим і зумовлений вибір теми статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні існує значна кількість досліджень у сфері національної безпеки, оскільки її забезпечення входить до функцій держави. У теорію і практику національної безпеки, вагомий внесок зробили вітчизняні вчені С. Домбровська, С. Крук, О. Линдюк, Н. Мельтюхова, О. Оболенський, Г. Ситник, І. Храбана, Л. Чекаленко. Також проблемами загроз і викликів забезпечення національної безпеки займалися такі відомі зарубіжні дослідники, як Е. Азер, А. Ахарія, А. Беттлер, С. Браун, Б. Броді, А. Возженіков, А. Волферс, М. Каплан, Д. Кауффман, Г. Моргентау, О. Прохожев, Є. Ротшильд, С. Стренджта ін. Варто відзначити, що значну роль у теоретичному дослідженні цієї проблематики відіграє праця В. Ліпкана «Національна безпека України» [7]. Крім того, складовим національної безпеки (економічній, екологічній, інформаційній, зовнішньополітичній тощо) присвячені роботи Г. Перепелиці, О. Власюка, В. Гейця, В. Мунтіяна, М. Ожевана, Д. Прейгера, М. Різуна, А. Сухорукова, та ін.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз основних загрозі викликів національній безпеці, а також стану й особливостей її забезпечення в Україні.

Виклад основного матеріалу. Функціонування сучасної держави у той чи іншій формі устрою, розвиток і гідне місце на світовій арені дедалі більше залежать від стану забезпечення національної безпеки. Учені Й. Роймер Ю.Н. Харари та ін. [8; 9] зазначають, що прагнення підтримки безпеки можна простежити в багатьох аспектах існування живих істот нашої планети. Безпека є безумовним чинником стабільності та розвитку, оскільки людина є частиною екосистеми, прагнення до безпеки також притаманне і їй [там само]. Ураховуючи особливості інтелектуального розвитку окремо взятої особистості та суспільства, можемо припустити, що через передбачення небезпек, усвідомлення їх можливих наслідків та вміння самостійно створювати загрози, питання безпеки значно привертає увагу науковців. Для забезпечення потреби в безпеці люди і створили соціум та державу, для якої забезпечення безпеки є основним пріоритетом та ціллю. Виконання даної функції є актуальним і сьогодні не лише для окремо взятої країни, а й для всього світу загалом.

Як говорив Вільям Шекспір, ніщо не вічне, небагато довговічне [10], так і наш світ змінюється і зараз приймає тенденцією глобалізації. Це має свої особливості такі, як зростання взаємозалежності країн та регіонів, проте якщо проблема виникне в будь-якому елементі, постраждають й інші. Сучасні держави стикаються з тим, що загострюються соціально-економічні, соціально-політичні, етнокультурні суперечності, посилюється розрив між багатими та бідними та ін. Нові проблеми потребують нових рішень, саме тому підтримання національної безпеки, що включає як безпеку держави, так і суспільства, вимагає оновлення підходів до формування та реалізації безпекової політики. Таких підходів вимагає сучасна Україна, що зумовлює необхідність дослідження та втілення у життя науково обґрунтованої системи безпеки [1].

Як зазначає український дослідник О. Коломієць, у наш час спостерігається поява низки нових загроз системі міжнародної безпеки всіх рівнів, що потребує координації спільних зусиль держав, міжнародних інститутів і світової спільноти для протидії їм. Особливо значним стає завдання класифікації причин, які впливають на стан нинішньої системи міжнародної безпеки. Відтак, є нагальна потреба – системно дослідити цю вагому для світової спільноти проблему, напрацювати дієві заходи для її розв'язання, що забезпечить стабільність і мир в умовах зростання міжнародної напруги [2].

Дві світові війни та «холодна війна» у XX столітті не виправдали сподівання щодо зменшення кількості загроз національній та міжнародній безпеці після їх завершення. Перед вступом до нового тисячоліття, а саме в 90-х роках суспільство мало сподівання на рішучий прорив, створення більш безпечної системи світового устрою які, нажаль, поки не ствердились. Устрій світу змінився, як і загрози. На зміну тотального ядерного знищення цивілізації прийшли нові загрози і виклики, загострилися проблеми забезпечення безпеки, що зумовлені глобалізацією. Тероризм і сепаратизм; релігій-

ний, національний, та інші форми екстремізму; організована злочинність, розповсюдження наркотичних засобів, розповсюдження ядерної зброї; між-державні та регіональні конфлікти, загроза поширення зброї масового знищення; фінансово-економічні кризи; надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру, екологічні катастрофи й епідемії. Цей перелік є умовно визначеним і не вичерпним. За цих обставин забезпечення національних інтересів будь-якої держави світу передбачає адекватне реагування на виклики та загрози сучасності, тобто проведення ефективної політики національної безпеки [3].

Через те, що Україна є невіддільною частиною світу, усі перераховані вище загрози притаманні й нашій державі. З метою вчасного визначення та попередження нових викликів і загроз національній безпеці у 2018 році був прийнятий Закон України «Про національну безпеку» [4]. Він скасував низку законів та покликаний задовольнити потреби України в сучасних реаліях. Слід зауважити, що в ньому міститься таке визначення терміна «загроза»: загрози національній безпеці України – явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України [4].

Окрім поняття «загрози», в аналізованому Законі [4] вживається також термін «виклики». Проте визначення такого терміну не надається ні в законі [4], ні в рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» [5]. Відзначимо, що аналізована Стратегія [там само] значно доповнює Закон України «Про національну безпеку», перераховуючи загрози національній безпеці. Дана Стратегія покликана визначити головні загрози та протидіяти ним. Однак ознайомившись з положеннями Закону [4] та Стратегії [5] можемо стверджувати, що основною загрозою національній безпеці є можливість або наявність воєнного конфлікту. До того ж, робиться акцент на одному можливо-му супротивнику, що автоматично зменшує гнучкість й адаптивність усієї системи національної безпеки до протидії можливим загрозам. Розуміння термінології забезпечує розуміння всієї теми з огляду на це вважаємо за необхідне сформулювати визначення терміну «виклики».

Виклики – це зовнішні та/або внутрішні фактори, які породжують загрози національним інтересам, чи зумовлюють потребу в протидії ним.

Розглянемо визначення, які запропоновані вченими в межах фундаментальної науки «Публічне управління та адміністрування».

Виклик – це наміри або дії однієї зі сторін зовнішніх або внутрішніх відносин, які спрямовані на вирішення суперечностей у відносинах, демонстративно нехтуючи національними інтересами іншої сторони та можливістю заподіяти їм шкоду [11; 17].

Учений В. Манілов під цим поняттям розуміє намагання держави або групи держав протидіяти реалізації національних інтересів, як початкову

стадію зародження ескалації напруженості та протистояння між суб'єктами міжнародних відносин [13]. При цьому через подібність визначення термінів «ризик» та «виклик» науковці використовують лише один із них, ототожнюючи його з другим.

Щодо практичного закріплення даного поняття викликів національної безпеки, то можемо зазначити, що вітчизняне законодавство наразі має тільки визначення воєнно-політичних викликів, наявне в Указі Президента України [12]. Крім того, у новій редакції Воєнної доктрини України, пропонується під воєнно-політичним викликом розуміти наміри або дії однієї зі сторін воєнно-політичних відносин, що спрямовані на досягнення власних цілей без урахування інтересів іншої сторони, з усвідомленням можливості заподіяння шкоди таким інтересам [12].

Аналіз визначень понять загрози та виклики дозволяє стверджувати, що вони можуть набути будь-якої форми, а відтак і характеру. Як приклад можна згадати «Юстиніанову чуму», яка забрала майже вдвічі більше життів ніж найкривавіша війна в історії. Історія – найкращий учитель, у якого найгірші учні. Таким чином, створення ефективної системи безпеки повинно керуватися об'єктивністю, безпомилковою оцінкою можливих внутрішніх і зовнішніх, не тільки воєнних, а й невоєнних загроз, для унеможливлення повторення історії. Для прикладу наведемо деякі невоєнні загрози, які можуть бути небезпечними для України: розвиток економічної кризи, безробіття, екологічні негаразди пов'язані з порушенням природного середовища (Чорнобильська зона відчуження), поширення нових видів наркотичних засобів, поширення нових видів захворювань, які важко піддаються лікуванню (СНІД, онкологічні захворювання, атипова пневмонія тощо), демографічний спад та неконтрольована міграція з України. Це лише деякі із загроз.

Непоодинокими є випадки, коли національну безпеку ототожнюють лише з діяльністю спецслужб та військових. Це справді так, як у давні часи так і в сучасному світі гарантії національної безпеки досі забезпечуються погрозою застосування, демонстрацією сили, а нерідко і її застосуванням. Військова могутність є одним з показників сили держави. Проте не слід відкидати й те, що все більшого значення набувають не силові аспекти забезпечення національної безпеки такі, як економічні, політичні, морально-етичні та інші, які зазнали значної деградації в Україні після розпаду СРСР [6]. У сучасному світі розповсюдження набувають економічні та інформаційні аспекти забезпечення безпеки, тому Україна як Європейська держава повинна забезпечити належний рівень безпеки. Економічна криза в умовах глобалізації світової економіки здатна дестабілізувати народне господарство країн, розташованих на різних континентах. На сьогодні досить складно уявити наслідки порушення функціонування інформаційних мереж, адже інформація – важливий економічний, політичний та соціальний ресурс. Екологічна, енергетична, продовольча сфера – також важлива складова національної безпеки. Розглянемо більш детально загрози, які стосуються України

або будуть стосуватися, більш детально.

На нашу думку, до зовнішніх чинників слід віднести глобальні тенденції, як потенційне джерело загроз. Для ясності розглянемо сучасну ситуацію, в якій відбувається загострення конкуренції між світовими лідерами, причому нерідко гребуючи нормами міжнародного права. Застосовується силовий тиск, спроби великих держав розв'язувати свої питання за рахунок більш слабких країн призводячи до занепаду других, неспроможних ефективно захищати власні національні інтереси через постійний тиск та контроль провідних країн, розмивання системи міжнародних угод у галузі стратегічної стабільності, послаблення ролі міжнародних безпекових інститутів; складність засад нової міжнародної системи безпеки, що у комплексі з недосконалою міжнародною правовою системою створює можливість використовувати силу, як аргумент для реалізації власних інтересів на міжнародній арені. Поширення тероризму, піратства, наркобізнесу, незаконної торгівлі зброєю й ядерними матеріалами, транскордонної організованої злочинності, відмивання брудних грошей, незаконної міграції, торгівлі людьми, кіберзагроз та ін. Багато з наведених загроз Україна уже відчула на собі, тому життєво необхідно створити належну та сучасну протидію загрозам та викликам які пропонує сучасний світ.

Загрозу становлять не тільки зовнішні фактори. Розглянемо внутрішні чинники загрози національній безпеці. До яких можна віднести корупцію, кризу суспільної довіри до державних інститутів. Крім того, маємо низьку дієвість чинних механізмів підготовки, прийняття та виконання державних рішень, недосконалість правового регулювання суспільних відносин, системні недоліки у функціонуванні судової системи, що підривають довіру населення до держави й права, обмежують захист прав і свобод громадян, неефективна протидія державних органів загостренням у сфері політичних, економічних, соціальних, міжетнічних, міжконфесійних відносин, радикалізацію суспільних настроїв і поширення проявів екстремізму, зокрема інспірованих ззовні. До цього можна додати відчутне погіршення стану економічної безпеки, критичне зростання рівня загроз енергетичній безпеці та ін.

На сьогодні в науковій літературі спостерігається різнохарактерне теоретичне визначення критеріїв, необхідних для групування загроз національній безпеці. Подекуди використовуються узагальнені критерії, тобто розрізняють загрози за ступенем універсальності, ступенем небезпеки, часом дії, характером дії, можливістю запобігання та ін. [14; 15; 16].

Разом із тим, існують наукові праці [14; 15; 16], в яких містяться обґрунтування специфічних критеріїв групування загроз національній безпеці такі, як соціальні загрози національній безпеці (відтік робочої сили за межі країни; маніпулювання свідомістю громадян через подання викривленої, неправдивої, кривдної інформації; прояви сепаратизму на деяких територіях України та ін.). При цьому серед внутрішніх загроз нацбезпеці виокремлюють такі: зростання ризиків та небезпек, пов'язаних зі збройним конфліктом

на сході України; низький рівень економічного зростання країни; зростання бідності та безробіття; неефективність системи державного управління, незбалансованість національної безпеки та соціальної політики та ін. Щодо зовнішніх загроз нацбезпеці, то до них відносять: посягання на територіальну цілісність країни; втручання іноземних держав у внутрішні справи України; орієнтацію розвитку держави на європейські соціальні стандарти; копіювання рис суспільства споживання в Україні при несформованій раціональній культурі споживання; зростання енергетичної залежності країни та ін. Крім того, визначають загрози обумовлені сферою державного управління (байдужість представників влади до соціальних потреб населення, відсутність збалансованих інтересів між владою і суспільством; невизначеність соціальної безпеки у чинній Стратегії національної безпеки; нерегульованість державою процесів поглиблення соціальної та майнової диференціації, зростання соціальної нерівності та ін.) [там само].

На наше переконання, доречніше вказати на практичну орієнтованість питання класифікації загроз національній безпеці. Практична реалізація групування загроз знаходить відображення під час планування у сферах національної безпеки й оборони, а саме: в документах довгострокового планування якими є «Стратегія національної безпеки України», «Стратегія воєнної безпеки України», «Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України», «Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України», «Стратегія кібербезпеки України», «Національна розвідувальна програма».

Проаналізувавши Стратегію національної безпеки України [5], можемо визначити критерії, за якими може відбуватися групування загроз. До них увійшли такі:

агресивні дії Росії, які призводять до виснаження української економіки і підриву суспільно-політичної стабільності (військова агресія, участь регулярних військ, радників, інструкторів і найманців у бойових діях на території України;

торговельно-економічна війна; інформаційно-психологічна війна та ін.);

загрози, пов'язані з неефективністю системи забезпечення національної безпеки і оборони України (інституційна слабкість, непрофесійність, структурна незбалансованість органів сектору безпеки і оборони; недостатність ресурсного забезпечення та неефективне використання ресурсів у секторі безпеки і оборони; відсутність ефективних зовнішніх гарантій безпеки України та ін.);

корупція та неефективна система державного управління (поширення корупції, її укорінення в усіх сферах державного управління);

слабкість, дисфункціональність, застаріла модель публічних інститутів, депрофесіоналізація та деградація державної служби та ін.);

економічна криза (монопольно-олігархічна, низько технологічна, ресурсовитратна економічна модель; високий рівень «тінізації» та криміналізації національної економіки, кримінально-кланова система розподілу сус-

пільних ресурсів; деформоване державне регулювання і корупційний тиск на бізнес; надмірна залежність національної економіки від зовнішніх ринків; неефективне управління державним боргом та ін.);

загрози енергетичній безпеці, кібербезпеці і безпеці інформаційних ресурсів, безпеці критичної інфраструктури, екологічній безпеці [там само].

Очевидно, що в практичній державно-управлінській діяльності розглядаються загрози, насамперед, із позиції конкретизації їх соціальної спрямованості та у прив'язці до окремих сфер суспільної життєдіяльності. Однак, відзначимо, що акцент на загрози лише позиції визначення особливостей зовнішньої агресії, зменшує гнучкість, адаптивність стратегії та залишає поза увагою дослідження та розв'язання інші проблемні питання у сфері національної безпеки.

Проаналізувавши існуючі підходи до групування загроз національній безпеці, вважаємо за доцільне уточнити критерії такого групування. Погоджуємося з А. Помазою-Пономаренко, що розподіл загроз у сфері безпеки варто проводити за загальними (уніфікованими) критеріями, а саме:

- ступінь універсальності (загальні та спеціальні);
- час дії (постійні, довготривалі та короткострокові);
- характер дії (загрози, що проявляються поступово або раптово, а також такі, що спричиняють прямий (безпосередній) або побічний збиток);
- спосіб дії (відкриті (явні) і приховані (латентні));
- характер виникнення (об'єктивні (загрози, що не залежать від волі людини), суб'єктивні і змішані);
- ступень небезпеки (загрози, що пов'язані з наслідками переборними, непереборними та переборними частково);
- можливість запобігання (загрози, яким можна запобігти цілком, частково або неможливо запобігти зовсім) [14].

Після цього проводити групування загроз національній безпеці залежно від сфери суспільної життєдіяльності, на які чинять вплив ці загрози, а саме:

- загрози конституційним правам і свободам людини і громадянина, індивідуальній, груповій та суспільній свідомості;
- наявні і прогнозовані загрози для воєнної безпеки нашої держави, посягання на державний суверенітет України та її територіальну цілісність, територіальні претензії з боку інших держав, спроби втручання у внутрішні справи України;
- загроза прояву сепаратизму в окремих регіонах України;
- загрози викликані структурною та функціональною незбалансованістю політичної системи суспільства, нездатність окремих її ланок до оперативного реагування на загрози національній безпеці;
- загрози, пов'язані з корупцією, хабарництвом в органах державної влади, зрощенням бізнесу і політики;
- загрози інформаційній безпеці;

- загрози екологічній безпеці;
- загрози соціальній безпеці;
- загрози обумовлені розвитком публічного управління;
- загрози створені орієнтацією розвитку суспільства на європейські соціальні стандарти.

Отже, з вищепроведеного аналізу можемо стверджувати, що сьогодні доволі незначну увагу приділяють саме викликам національній безпеці, тому необхідним є їх системне визначення, зокрема за такими критеріями:

- у залежності від середовища (зовнішні або внутрішні);
- за сферою суспільної діяльності (соціально-політичні, економічні, екологічні та ін.);
- залежно від можливих наслідків, які можуть виникнути в разі трансформації викликів у загрози (позитивні, негативні або комбіновані);
- за масштабом (глобальні, континентальні, державні, регіональні та ін.);
- залежно від резерву національної безпеки (ймовірності трансформації викликів у загрози);
- за джерелом походження (об'єктивні, суб'єктивні) тощо.

Даний перелік критеріїв не є вичерпним, і представлена вище форма групування ризиків та викликів національній безпеці потребує додаткового обґрунтування.

Висновки. Отже, на сьогодні відбуваються значні трансформаційні процеси у світі. За останні десятиліття виникли нові, значні загрози й виклики, трансформувалися вже наявні. Україна як одна із країн Європи повинна вчасно реагувати на ці зміни. Для успішної адаптації необхідно провести аналіз загроз та викликів національній безпеці, які мали місце в минулому, мають місце в сьогоденні та можуть виникнути в майбутньому. На нашу думку, такими загрозами можуть бути зовнішні загрози (агресія з боку інших держав, політичні або(і) економічні маніпулювання, тероризм, піратство, наркобізнес, незаконна торгівля зброєю й ядерними матеріалами, транскордонна організована злочинність, відмивання брудних грошей, незаконна міграція, торгівля людьми, кіберзагрози та ін.) та внутрішні (економічні та енергетичні кризи, природні та антропогенні небезпеки, безробіття, екологічні негаразди, поширення нових видів наркотичних засобів, поширення захворювань, демографічний спад та міграція з України, корупція, криза суспільної довіри, екстремізм).

З'ясовано, що важливим є групування викликів та загроз нацбезпеці, при цьому науковці використовують такі критерії для формування їх груп: ступінь універсальності; час дії; характер дії; спосіб дії; характер виникнення; ступінь небезпеки; можливість запобігання. Доведено, що в середині даних класифікаційних груп варто провести поділ їх на підгрупи (підкатегорії). Правильне групування викликів та загроз значно зменшить час пошуку можливих їх рішень, та дасть можливість враховувати кожен із можливих,

без надлишкового ухилу в сторону однієї проблеми. Важливо при цьому вказати, що сучасне та зважене нормативно-правове забезпечення національної безпеки зможе підвищити її рівень, а, відтак, і процвітання та вступ до Європейського Союзу. Тому перспективним є доопрацювання вітчизняної правової бази у сфері національної безпеки, зокрема в контексті закріплення в ній деталізованої класифікації викликів і загроз такій безпеці.

Список використаних джерел:

1. Дзьобань О.П., Настюк В. Я., Белевцева В. В. Проблеми захисту національних інтересів України у сфері державної безпеки в умовах геополітичних трансформацій ХХІ століття: монографія. Харків, 2013. С. 295.
2. Коломієць О. В. Особливості системи міжнародної безпеки в умовах глобалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-р. політ. наук: спец. 23.00.04. Одеса, 2015. С. 37.
3. Глазов О.В. Національна безпека: сутність, ознаки, концепція та геополітичні чинники. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Політологія*. 2011. Вип. 143. С. 42-46.
4. Про національну безпеку України. Закон України від 21.06.2018 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення 12.10.2019).
5. Про Стратегію національної безпеки України. Указ Президента України про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення 10.10.2019).
6. Пасічний Р. Національна безпека України в епоху глобалізації. *Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розв.* 2012. Вип.24. С. 108-111.
7. Ліпкан В. А. Національна безпека України [2-ге вид.]. Київ: КНТ, 2009. 576 с.
8. Роймер Й. *Nomourbanus*. Парадокси еволюції: Видавництво Жупанського, 2017. С. 160.
9. Харарі Ю. Н. *Sapiens: Краткая история человечества*: Litres, 2019. С. 443.
10. В. Шекспір. Сонети / пер. с англ. Д. Павличка. Дніпро, 1986. С. 840.
11. Левченко О. В., Троцько В. В., Василенко І. С. Уточнення понятійного апарату з питань оцінювання рівня воєнної загрози національній безпеці України. *Наука і оборона № 2*. 2014. С. 17.
12. Про нову редакцію Воєнної доктрини України. Указ Президента України про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#n2> (дата звернення 09.10.2019).
13. Геополитика. Международная и национальная безопасность: Словарь – справочник / Абдурахманов М. М., Баришполец В. А., Баришполец Д. В., Манилов В.Л. Москва: Пробел, 1999. 317 с.
14. Помаза-Пономаренко А. Л. “Національна безпека”, [in:] Законодавство України: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2018. 168 с.
15. Домбровська С. М., Помаза-Пономаренко А. Л., Лукиша Р. Т. Інституціональна державна політика соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах ризиків: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2018. 216 с.
16. Сидорчук О.Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організа-

ційно-економічне забезпечення: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 492 с.

17. Kruk, S. (2019). Ways of institutional development of the mechanism of civil control in the field of national security of Ukraine. *EAST JOURNAL OF SECURITY STUDIES*, 5(2), 16-26. Retrieved from <https://ejss.nuczu.edu.ua/index.php/ejss/article/view/19>.

References:

1. Dzoban, O.P., Nastiuk, V.Ya. and Bielievitseva, V.V. *Problems of protection of national interests of Ukraine in the field of national security under the conditions of geopolitical transformations of 21st century*. Kharkiv, 2013. Print.

2. Kolomiets, O.V. Peculiarities of the system of international security under the conditions of globalization: author's abstract for doctoral dissertation (political science): speciality 23.00.04. Odesa, 2015. Print.

3. O.V. Hlazov. National security: essence, features, concept and geopolitical factors. *Scientific works of Petro Mohyla Black Sea National University. Series: Politology* 143 (2011): 42-46. Print.

4. Ukraine. Verhovna Rada of Ukraine. *On National Security of Ukraine*. Law of Ukraine dated 21.06.2018. Web. 12.10.2019. <<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>>.

5. Ukraine. Verhovna Rada of Ukraine. *On Strategy of National Security of Ukraine*. Decree of the President of Ukraine on the decision of the National Security and Defence Council of Ukraine dated May 6, 2015. Web. 10.10.2019. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>>.

6. Pasichnyi, R. National security of Ukraine in the era globalization. *Ukrainian national idea: reality and prospects of development* 24 (2012): 108-111. Print.

7. Lipkan, V.A. *National security of Ukraine* [2nd issue]. Kyiv: KNT, 2009. Print.

8. Reumer, J. *Homo Urbanus. Paradoxes of evolution*. Zhupanskoho publisher, 2017. Print.

9. Kharari, Yu.N. *Sapiens: Short history of humanity*: Litres, 2019. P. 443.

10. Shakespeare, W. *Sonnets* / translated by D. Pavlychko. Dnipro, 1986. Print.

11. Levchenko, O.V., Trotsko, V.V. and Vasylenko, I.S. Specification of conceptual framework for evaluation of the level of military threat to national security of Ukraine. *Science and defence* 2 (2014): 17. Print.

12. Ukraine. Verhovna Rada of Ukraine. *On new version of Military Doctrine of Ukraine*. Decree of the President of Ukraine on the decision of the National Security and Defence Council of Ukraine dated September 2, 2015. Web. 09.10.2019. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#n2>>.

13. *Geopolitics. International and national security*: Book of reference / M.M. Abdurakhmanov, V.A. Barishpolets, D.V. Barishpolets, V.L. Manilov. Moscow: Probel, 1999. Print.

14. Pomaza-Ponomarenko, A.L. *National Security, [in:] Legislation of Ukraine*. Kharkiv: NUCDU, 2018. Print.

15. Dombrovska, S.M., Pomaza-Ponomarenko, A.L. and Lukisha, R.T. *Institutional state policy of social and economic development of Ukrainian regions under the conditions of risks*. Kharkiv: NUCDU, 2018. Print.

16. Sydoruk, O.H. *Social security state regulation and organizational and*

economic support. Lviv: LRIPA NAPA, 2018. Print.

17. Kruk, S. (2019). WAYS OF INSTITUTIONAL DEVELOPMENT OF THE MECHANISM OF CIVIL CONTROL IN THE FIELD OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE. EAST JOURNAL OF SECURITY STUDIES, 5(2), 16-26. Retrieved from <https://ejss.nuczu.edu.ua/index.php/ejss/article/view/19>.

DOI: 10.5281/zenodo.3532703

УДК 351.86

Рубан А. В., здобувач ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

Ruban A., PhD candidate, Educational, Scientific and Production Center, Kharkiv

РОЗРОБКА КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

THE CONCEPTUAL BASES OF THE STATE REGULATION OF NATIONAL SECURITY

У статті розроблено концептуальні засади державного регулювання національної безпеки. Зокрема, виокремлено ключові джерела загроз національній безпеці. Запропоновано основні напрями державної політики щодо забезпечення державної і громадської безпеки у довгостроковій перспективі. Обґрунтовано переваги розвитку державної політики щодо забезпечення державної і громадської безпеки. Розроблено комплекс заходів щодо забезпечення державної і громадської безпеки.

Ключові слова: *концептуальні засади, державне регулювання, національна безпека, загрози, державна політика, державна і громадська безпека.*

The conceptual bases of the state regulation of national security are developed in the article. In particular, the key sources of threats to national security are identified. The main directions of the state policy on state and public security ensuring in the long term are proposed. The advantages of developing of the state policy focused on ensuring of State and public security are justified. A set of measures for State and public security ensuring is developed.

Keywords: *conceptual bases, State regulation, national security, threats, public policy, State and public security.*

Постановка проблеми. Україна при забезпеченні державної та громадської безпеки на довгострокову перспективу передбачає необхідність систематичного вдосконалення заходів правоохоронного характеру щодо ви-